

การจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่
รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่
รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่

รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล

พิมพ์เผยแพร่ออนไลน์ ตุลาคม 2562

แหล่งเผยแพร่ ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้

www.curriculumandlearning.com

พิมพ์ที่ ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้, กรุงเทพมหานคร

หนังสือเล่มนี้ไม่มีลิขสิทธิ์ จัดพิมพ์เพื่อส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และการแบ่งปัน

คำนำ

หนังสือ “การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์” เล่มนี้
เขียนขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความสำคัญและระดับความ
ซับซ้อนของการคิดวิเคราะห์ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาผ่านการ
จัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การจำแนก 2) การจัด
หมวดหมู่ 3) การสรุปอย่างสมเหตุสมผล 4) การประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่
และ 5) การคาดการณ์บนพื้นฐานข้อมูล

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์
ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องได้มากพอสมควร

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่

รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล

สารบัญ

1. บทนำ	1
2. การคิดวิเคราะห์	1
3. ระดับการคิดวิเคราะห์	2
4. กระบวนการคิดวิเคราะห์	3
5. ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	5
6. บทสรุป	7
บรรณานุกรม	8

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์

1. บทนำ

การคิดวิเคราะห์จัดเป็นการคิดขั้นสูงของผู้เรียน เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการคิดสร้างสรรค์ ที่ต้องได้รับการพัฒนาผ่านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์มุ่งให้ผู้เรียนฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ที่เข้มแข็งและสามารถคิดในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

2. การคิดวิเคราะห์

การคิดวิเคราะห์ (Analytical thinking) เป็นการคิดในลักษณะของการจำแนก แยกแยะ จัดหมวดหมู่ การสร้างข้อสรุป การประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ และการคาดการณ์บนพื้นฐานข้อมูล

3. ระดับการคิดวิเคราะห์

การคิดวิเคราะห์มีตั้งแต่ระดับง่าย คือ การจำแนกแยกแยะข้อมูลออกจากกัน ตามหลักเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

การคิดวิเคราะห์ระดับที่ซับซ้อนขึ้นไป เป็นความสามารถในการสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่แยกแยะได้ และการนำข้อสรุปไปประยุกต์ใช้

การคิดวิเคราะห์ขั้นสูงสุด คือการนำข้อสรุปไปใช้ในการคาดการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งบนพื้นฐานข้อมูล

การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์
ควรพัฒนาให้ครอบคลุมระดับการคิดวิเคราะห์ทุกระดับ
อย่างสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน
เพื่อให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ที่เข้มแข็ง

4. กระบวนการคิดวิเคราะห์

1. **การจำแนก** หมายถึง การพิจารณาข้อมูลทั้งหมด แล้วจำแนกแยกแยะข้อมูลเหล่านั้น ตามหลักเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายหลักเกณฑ์ (ผู้เรียนที่มีความสามารถสูง จะสร้างหลักเกณฑ์ในการจำแนกแยกแยะได้ด้วยตนเอง)

2. **การจัดหมวดหมู่** หมายถึง การจัดกลุ่มข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ภายใต้หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนก การจัดหมวดหมู่ข้อมูลในขั้นนี้จะนำไปสู่การสร้างข้อสรุปในขั้นต่อไป

3. **การสรุปอย่างสมเหตุสมผล** หมายถึง การสร้างข้อสรุปของข้อมูลอย่างมีเหตุผลหรือมีหลักฐานเชิงประจักษ์สนับสนุน โดยสรุปเป็นหลักการ หรือ Concept ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ในสถานการณ์อื่นๆ

4. **การประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่** หมายถึง การนำข้อสรุป หรือ Concept ไปประยุกต์ใช้ ในสถานการณ์ใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม โดยยึดมั่นในหลักการ แต่มีความยืดหยุ่นในวิธีการ

5. การคาดการณ์บนพื้นฐานข้อมูล หมายถึง การนำข้อสรุปเชิงหลักการ หรือ Concept ที่ผ่านการนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างได้ผลแล้ว มาใช้วิเคราะห์ข้อมูลชุดใหม่ แล้วคาดการณ์เหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

จะเห็นได้ว่า การคิดวิเคราะห์นั้นมีขั้นตอนจากง่ายไปสู่ความซับซ้อน ไม่ใช่แค่เพียงจำแนกแยกแยะได้เท่านั้น แต่ยังต้องไปถึงความสามารถในการคาดการณ์บนพื้นฐานข้อมูลอีกด้วย

การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ควรดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ไปตามลำดับขั้น ตั้งแต่ขั้นการจำแนกตามลำดับไปจนถึงขั้นการคาดการณ์บนพื้นฐานข้อมูล

5. ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สมมติการจัดการเรียนรู้ หัวข้อ **ขยะพลาสติก**

1. ชั้นการจำแนก

ผู้เรียนร่วมกันสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาขยะพลาสติก แล้วนำเสนอในลักษณะข้อมุขเชิงสถิติ โดยจำแนกข้อมูลออกมาเป็นประเด็นๆ เช่น สถิติของประเภทขยะ สถิติของปริมาณขยะ เป็นต้น

2. ชั้นจัดหมวดหมู่

ผู้เรียนร่วมกัน จัดหมวดหมู่ข้อมูลสถิติ ที่นำเสนอในชั้นที่ 1 ให้เป็นหมวดหมู่ โดยอะไรที่เป็นสถิติประเด็นเดียวกันจัดให้อยู่หมวดหมู่เดียวกัน หมวดหมู่ของประเภทขยะ หมวดหมู่ของปริมาณขยะ เป็นต้น

3. การสรุปอย่างสมเหตุสมผล

ผู้เรียนร่วมกันสร้างข้อสรุปเชิงหลักการเกี่ยวกับข้อมูลสถิติ ขยะ ตามที่สืบค้นและจัดหมวดหมู่ได้ โดยข้อสรุปดังกล่าวจะต้องสรุปมาจากผลของการจัดหมวดหมู่ข้อมูลสถิติขยะ

4. การประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่

ผู้เรียนจัดทำโครงการสำรวจปัญหาขยะพลาสติกในโรงเรียน โดยนำข้อสรุปเชิงหลักการที่ได้จากขั้นที่ 3 มาออกแบบกิจกรรมในโครงการตามความเหมาะสม

5. การคาดการณ์บนพื้นฐานข้อมูล

ผู้เรียนนำผลการทำโครงการมาถอดบทเรียนแล้วคาดการณ์อนาคตว่า จะเกิดอะไรขึ้นถ้าหากปัญหาขยะยังคงไม่ได้รับการป้องกันและแก้ไข

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถปรับให้สอดคล้องกับระดับผู้เรียน และบริบทอื่นๆ ของการจัดการเรียนรู้ แต่ยังคงขั้นตอนไว้ทั้ง 5 ขั้นตอน จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ที่เข้มแข็ง

6. บทสรุป

ทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นทักษะสำคัญของผู้เรียนทุกคน ผู้สอนควรจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการ เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ 5 ขั้นตอน ไม่ข้ามขั้นตอน ไม่ลัดขั้นตอน

บรรณานุกรม

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2558). จากหลักสูตรแกนกลางสู่หลักสูตรสถานศึกษา: กระบวนทัศน์ใหม่การพัฒนา (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.

University of Louisville College of Business. (2019). *Analytical Thinking Skills*. Retrieved October, 12 from <https://business.louisville.edu/academics-programs/execed/programs/seminars/critical-thinking-empowerment/analytical-thinking-skills/>

การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์
ควรพัฒนาให้ครอบคลุมระดับการคิดวิเคราะห์ทุกระดับ
อย่างสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน
เพื่อให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ที่เข้มแข็ง

